

De „Utrechtsche Kerkbode“ plaats er de volgende aanteekening bij:

Het was een zeer verblijvend teeken, dat onder dit praedict de namen stonden van mannen, die schijnbaar dusver uiteenliepen. Dat toonde, dat er van een principieel verschil geen sprake was en nadere samenspreking menig misverstand ophelderde en een gemeenschappelijke basis vinden deed.

Aan een onverkwikkelijken strijd werd hierdoor een einde gemaakt.

We betreuren het dan ook zeer, dat Ds. Wisse dezen strijd weer oprakelde. Ook betreeden we ons daarover, aangezien hij in zijn Handleiding bij de beoefening der Geref. Geloofs-waarden zich geheel in denzelfden geest als van dit Rapport uitsprak.

Uit het Gereformeerd Theologisch Tijdschrift.

Twée afleveringen van bovengenoemd tijdschrift liggen reeds op Persschouw te wachten. In het Octobernummer is o.i. het belangrijkste artikel dat van prof. Ridderbos over „De heilsverwachting van de apocryphe boeken“. Hij geeft daarin de volgende samenvatting:

Bij samenvatting van het voorafgaande moeten we zeggen, dat in de apocryphe boeken de heilsverwachting slechts zelden en dan op weinig diepgaande wijze tot uiting komt. De persoonlijke Messias komt er ternaauwernood in voor, en we vinden weinig anders dan enkele plaatsen, waarin de hoop op de bevrijding en verheerlijking van het Joodsche volk wordt uitgesproken. Ook aan deze hoop kan zeker echte vroomheid ten grondslag liggen, en het uitzien naar Gods verlossende gerechtigheid evenals het nadruk leggen op het verband tusschen de zaak van Israël en de zaak des Heeren doen weldadig aan. Maar het ontbreken van aanduidingen, dat het uitzien ook en bovenal was naar het geestelijke heil, dat door het Godsrijk der toekomst naar het profetische woord zou worden aangebracht, alsook het veronachtzamen van den belofden Messias, zijn bekenlijke teekenen. Ze wettigen het oordeel, dat het in deze toekomstverwachting toch meer naar aardse verlossing en glorie dan naar het geestelijke heil werd uitgezien. Zoo wordt ook begripelijk, dat de Maccabeërs, die een tijdlang de vervulling dezer aardse hoop schenen te brengen, voor het geestesooch misschien van velen den grooten Zoon van David in de schaduw konden stellen.

Prof. Hoekstra beveelt in de Kroniek van dit nummer enkele van de meest gebruikte „Inleidingsen in de filosofie“ aan om zich te orienteeren in de wijsgeerige stroomingen onzer dagen. Ook bespreekt hij op interessante manier de preekenserie „Menigerlei Genade“. En hij besluit:

De meeste preeken laten zich gemakkelijk lezen en munten uit door soberheid van stijl. Van de stilistische curiosia vermeld ik twee voorbeelden: „een geur, die het oog verblindt“ (blz. 104) en „de enige bron, waaruit dit kindeke ons toe-vloet“ (blz. 513). De laatste zin omschrijft het derde deel van een preek over den Engelenzang! Ten slotte zij nog opgemerkt, dat redacteur De Moor meer dan driemaal zooveel preeken in dezen jaargang gaf als redacteur Wielenga.

Misschien mag ik hieraan nog een opmerking toevoegen. Het heeft veler aandacht getrokken, dat voor zoover mij bekend is prof. Hoekstra zelf geen preeken voor dezen bundel heeft geleverd. Toch zou dit allerwenschelijkst zijn. Het is zoo goed, dat een hoogleeraar in de homiletiek niet alleen bereideneert hoe het moet zijn, maar het ook toont. De hoogleeraren Oosterzee en Sillevs Smit zelden hun onderwijs in de predikende kracht bij door zelf onvermoeid preeken uit te geven. Daarmede zou hij niet alleen studenten, maar ook predikanten een dienst bewijzen. Prof. Hoekstra merkt op de preeken aan, dat in de meeste weinig aandacht wordt geschonken aan de applicatie of toepassing. Nu leek het mij zoo uitnemend, dat in de preeken van onzen tijd de applicatie zooveel meer in rechtstreeksch verband staat tot den tekst en daarom zooveel rijker aan afwisseling zijn dan vroeger. Daarom zouden wij professor Hoekstra willen verzoeken geregeld preeken uit te geven met breedere applicatie en daarin het bewijs te leveren, dat men op den duur ook zóo frisch kan blijven en werkelijk het Woord openen. Want, nietwaar, leeringen wekken, maar voorbeelden trekken.

Op 17 December ontving ik het Novembernummer van dit tijdschrift. Is dit niet wat laat? De Kroniek is gedateerd van 1 November en heeft daarom noodzakelijk iets van haar actualiteit ingeboet. Intusschen zenden we aan Ds. Waterink als nieuwen Kroniekschrijver een welkomstgroet.

Prof. Aalders wijdt in deze aflevering een kort artikel aan de nagedachtenis van Dr. A. Kuyper. Prof. Honig vervolgt zijn excerpt van Dr. Dee's proefschrift over het geloofsbegrip van Calvijn. Ds. Kunst maakt een aanvang met zijn zeer lezenswaard verslag van de laatst gehouden Predikantenvergadering.

HEPP.

BOEKBESPREKING.

„KERK EN WERELD“.

Zoo heet de brochure, waarmee prof. Ridderbos de synode en haar „getuigenis“ tegen den dusge-naamden „aanval“ van Dr. Geelkerken in bescherming heeft genomen.

Kerken wereld!

Toen ik deze brochure las en ook dacht aan hetgeen onze kerkelijke pers tot dusver over deze zaak in het midden (of er naast) heeft gebracht, kwam de vraag in mij op: Ja, wat moet de wereld wel oordeelen over zulk een strijd in de kerk?

In het „getuigenis“ heeft de synode op ernstige wijze gewaarschuwd tegen besmetting der wereld, en vereenzelviging met de wereld. Dat was de hoofdzakelijke inhoud.

Dr. Geelkerken geeft een, naar zijn gedachte noodzakelijke, aanvulling van dit „getuigenis“, door op zijn beurt te getuigen: Gij, kerk, hebt ook een roeping tegenover die wereld!

Schrijver dezes, die dezelfde leemte in het „getuigenis“ heeft gevoeld, prijst Dr. Geelkerken om den moed en de eerlijkheid, waarmee hij zijn persoonlijk (uit de Schrift gedocumenteerd) „getuigenis“ plaatste naast het synodaal „getuigenis“.

En zie, of liever hoor, nu eens wat het gevolg is van deze betrekkelijk eenvoudige gebeurtenis!

Heel de kerkelijke pers (één kerkbode zelfs met drie vervolgartikelen) maakt zich op, om niet alleen den stonten prediker, maar ook den medeplichtigen recensent (die in Ds. Waterink van Zutphen een lotgenoot kreeg), te signaleren.

In „De Standaard“ verscheen een stukske, waaruit niet onduidelijk te lezen viel, dat er wellicht eenige geestesgemeenschap bestond tusschen den anti-getuigenis-prediker (en natuurlijk ook den recensent) en een geheimzinnig troepje in de kerk verscholen Netelenbos-vrienden.

De brochure van Dr. Ridderbos betekent zoo ongeveer de terechtstelling van de gevaarlijke gasten.

Waarlijk, indien Dr. Geelkerken een preek had uitgegeven, waarin hij aan de kerk den raad gaf de hand te reiken aan de wereld, of de poorten wijd open te zetten voor de wereld, zou de onrust en het strijdruis om nauwelijks grooter hebben kunnen zijn, dan nu deze dienaar des Woords de kerken vermaant toch vooral bedacht te zijn op de roeping der ontferming tegenover de kranke wereld.

Ik meen zelfs te moeten gelooven, dat niet de preek, noch de recensie, op zichzelf genomen, deze ernstige perscampagne hebben verwekt, maar dat bij sommige broeders bijzondere, bijkomstige, drangredenen de pen hebben bestuurd.

Ik wang het vermoeden (en daarin is niets beledigends voor de bestrijders), dat het o.a. meer den vorm geldt, waarin Dr. Geelkerken zijn aanvulling van het „getuigenis“ heeft gegeven, dan de toevoeging zelve.

Schrijver dezes heeft, geheel onafhankelijk van Dr. Geelkerken, en toen hij nog niets van deze predikatie had gehoord, op den kansel ook de verklaring afgelegd, dat hij in het synodale „getuigenis“ een zeer belangrijke zaak heeft gemist, n.l. een krachtige en duidelijke opwekking om toch diep de schuld van plichtsverzaking tegenover de wereld te voelen en tot getrouwer actie van evangelische bearbeiding der diep-gezonden wereld te ontwaken, maar hij heeft over deze preek van niemand ook maar een schijnselfte van kritiek, veelmeer wel instemming, vernomen. En het is toch bekend, dat de Amsterdamsche Kerk een zeer trouwe, en, ook op het punt der leer, waakzame gemeente is.

De kritiek op het „getuigenis“ alleen kan dus niet de oorzaak zijn van de verontwaardiging der kerkelijke pers.

Trouwens, al heeft de gemeente zich niet in het openbaar uitgesproken, kritiek is er gemaakt door velen in onderlinge gesprekken. De één vond het stuk te lang; de ander niet duidelijk genoeg voor de eenvoudigen; een derde oordeelde, dat het niet noodig was de Mormonen bij name te noemen; een vierde, dat een stuk, hetwelk van den kansel wordt voorgelezen, niet tot de ambtsdragers, maar rechtstreeks tot de gemeente, had moeten worden gericht.

Er was allerwege kritiek.

Ik kan zelfs, met de hand op het hart, verklaren, dat ik niemand, noch van de ambtsdragers, noch van de gemeentelieden, heb ontmoet, die onverdeeld met het „getuigenis“ was ingenomen.

Dat één onzer predikanten openlijk zijn kritiek op den kansel uitsprak, kan dus op zichzelf niet de reden zijn der verontwaardiging.

Het moet hoofdzakelijk de vorm zijn geweest, waarin de kritiek zich heeft geuit.

Welnu, laat men dan zijn tegenkritiek op den vorm richten, en de kritiek zelve zooveel mogelijk erkennen en aanvaarden. Dan is er mogelijkheid, dat de storm bedaart, en de strijders elkander als broeders weder vinden.

Het komt mij voor, dat er thans in het persoorlog een onzuiver element is ingeslopen, hetwelk de rechtvaardigheid en ridderlijkheid van den strijd in gevaar brengt.

Ik ontleen deze gedachte inzonderheid aan het strijdschrift van Prof. Ridderbos, waar hij meent te moeten constateeren, „dat de daad van Dr. Geelkerken niet uitsluitend een persoonlijk karakter draagt, maar uiting is van een geestesgesteldheid, die, misschien slechts in zeer kleinen kring, maar toch ergens in onze Gereformeerde Kerken leeft, en die ook door optreden in publiek geschrift zich invloed op de geesten zoekt te verzekeren“.

Nu is het niet mijn taak Dr. Geelkerken tegen dergelijke vermoedens te verdedigen, ik kan dat niet, ik wil dat niet, ik spreek alleen voor mijzelf (omdat Dr. Ridderbos mij ook in deze aangelegenheid betreft), en zeg: Zie, dat is nu het bewijs van hetgeen ik boven zeide: Het gaat niet om de voorwerpelijke dingen alleen: de preek en de recensie, maar er wordt iets achter gezocht, een zekere geestesgesteldheid, die in onze kerken, als een soort ziektekiem, huist.

Het is zeker niet te gewaagd hier te denken aan een vermoeden op Netelenbosiaansche besmetting.

In „De Standaard“ kon men uit het genoemde stukje niet onduidelijk het bestaan van een dergelijk vermoeden afleiden.

Tegen het constateeren van dergelijke geestesgesteldheden meen ik nu in allen eenvoud, maar met allen ernst, te moeten waarschuwen.

Wanneer wij strijden, moeten we niet strijden tegen veronderstelde geestesgesteldheden, maar tegen objectieve dingen.

Wie het anders doet, loopt gevaar, dat hij verdachtmakingen in de hand werkt, en tot achterdocht aanleiding geeft.

Dat mag niet tusschen broeders van hetzelfde huis. Dat mag niet in de kerk des Heeren. Dat keurt zelfs de wereld af naar den maatstaf van de algemeene moraal.

De kerk zie toe, dat zij aan de wereld hierin geen oorzaak tot lastering geeft.

Indien wij ons aan vermoedens en veronderstellingen aangaande geestesgesteldheden wagen, laat ons het dan doen naar den regel der ware liefde, naar het woord der Schrift: de liefde denkt geen kwaad.

Het zou mij niet moeilijk vallen, indien ik dit wilde, uit de brochure van Prof. Ridderbos ook een oordeel over zekere geestesgesteldheid bij den schrijver af te leiden, dat voor hem minder vleidend was.

Zoo lees ik in het werkelijk weispreekende en indrukwekkende slot der brochure de bewering, dat Dr. Geelkerken „in plaats van het hoofd te buigen, voor het oor van zijn Gemeente en van heel Nederland een grooten mond heeft opgezet“.

De woorden, die ik spatieerde, zijn niet fatsoenlijk, ook niet christelijk, evenmin professoraal.

Maar wat moet ik nu doen? Uit deze woorden besluiten tot een verkeerde geestesgesteldheid bij den schrijver?

Neen, het eerste wat ik doen moet is, veronderstellen, dat we hier met een drukfout te doen hebben. Het is immers nauwelijks te denken, dat een bezadigd, hoogst beschaafd, christen, die een ander de les leest om zijn vergrijp tegen de kerkelijke zeden, op een dergelijke wijze zichzelf aan een grofheid zou schuldig maken. Het eerste duiveltje, waarop ik hier vermoeden moet hebben, is het bekende drukfoutduiveltje.

En indien het n. te wonderlijk voorkomt, dat zulk een drukfout is blijven staan, dan nog mag ik niet besluiten tot een verkeerde geestesgesteldheid. Het is alsdan mijn eerste plicht aan professorale verstrooidheid te denken.

En mocht ook dit argument der bedekkende liefde mij ontvallen, welnu, dan blijft mij nog over te denken, dat Dr. Ridderbos op het oogenblik dat hij schreef, welbewust deze woorden heeft gedacht, maar dat hij er nu reeds waarlijk berouw over heeft, en zich voornemt bij de komende herdrukken deze woorden te schrappen.

Ik moet dus onderstellen, dat deze woorden juist in afwijking van de gewone geestesgesteldheid van Prof. Ridderbos zijn geboren. Zijn geestesgesteldheid is en blijft voor mij altijd die van den ridderlijken christen, dien ik in elk opzicht hoogacht en liefheb als een vriend.

Maar laat ons dan nu den strijd beëindigen, die reeds veel te grooten omvang aannam en dreigt de kerk in opspraak te brengen bij de wereld.

Het is nu zoover gekomen, dat er publieke verklaring van rechtzinnigheid noodig werd, omdat het verdenken van geheime verkeerde „geestesgesteldheden“ ontwaakte.

Ik wil daarom hetgeen ik reeds in „De Standaard“ uitsprak, ook hier nog eens nadrukkelijk verzekeren, dat bij mij, toen ik de recensie schreef, en ook vóór en na dezen, geen andere geestesgesteldheid aanwezig was en is, als die van een goed gereformeerd christen, die in geen enkel opzicht onder wil doen, noch voor de synode, noch voor prof. Ridderbos, in liefde voor ons beginsel en trouw aan dat beginsel.

Wij mogen een weinig varieren in sommige bijkomstige beschouwingen, en ook in de manier van voorstellen, — in deze variatie is, mits de broederlijke liefde blijve, geen vloek, maar een zegen.

En in deze harmonie moet de kerk zijn een voorbeeld voor de wereld.

B. W.